

Na kavici s klasičnim jezicima: Kava, knjige i putovanja

Ljetni su godišnji odmori već postali uspomene, spremljene u galerije naših mobitela, kad su se naše prijateljice našle na još jednoj kavi. Vita i Antonija ovaj su put odabrale kafić *Carpe diem* u centru grada jer su, osim što im je u blizini, željele ugrabiti još nekoliko sunčanih dana u kojima se kavica može piti na *terasi*. Pronašavši mjesto na suncu, prijateljice su, upijajući *vitamin D* iz podnevnog sunca, započele nadoknađivati vrijeme koje nisu provele zajedno. Vita je jedva dočekala njihov susret da čuje dojmove s Antonijinog putovanja. Stoga je odmah, čim je kavica stigla na stol, nagovorila svoju prijateljicu na detaljno izvješće o putovanju.

„Oduševljena sam *arhitekturom*, danima bih se mogla šetati po tom gradu. Mislim, Zagreb zovu malim Bečom, ali Beč i njegove građevine u jesen...”, na trenutak je Antonija zastala, a nekadašnja prijestolnica Austro-Ugarske *Monarhije* oživjela joj je pred očima. Pokušavši sažeti cjelokupni dojam, reče: „Jednom riječju, *magično*.” Vitu još više ispuni znatiželja: „Sve sam *fotke* koje si mi slala pogledala i zaista se čini prekrasnim, *centar* Zagreba mu je tek do koljena. Mogu samo zamisliti kako je tek uživo. A kako ste tamo putovali? Preko *agencije*, ili?” „Da, išli smo preko *agencije* ovaj put, jer smo pronašli baš dobar *itinerar*. Inače, znaš da nisam neki ljubitelj takvih putovanja jer je čovjek uvijek ovisan o grupi, ali ovaj je put vodič bio sjajan, a imali smo i mnogo slobodnog vremena pa su neki od nas posjetili *muzeje* i izložbe koje nisu bile predviđene *programom*, a stigli smo probati i tradicionalnu bečku šniclu i zasladiti se *zahericom* ili štrudlom od jabuka. Iskreno, ovo jesensko putovanje bilo je *super*. Morat ću češće godišnji odmor uzimati na jesen. *Temperatura* je, za razliku od ljetnih vrućina, ugodna, a vrijeme lijepo. Još ove jesenske boje stvarno daju poseban čar.” Vita je, kimajući potvrdno i oduševljeno na prijateljčine riječi, znatiželjno upitala: „A ona *skulptura* one neke božice, Atene čini mi se, gdje je to? I one knjige, ajme, to moram posjetiti. *Muzeji* i izložbe, koje si slala, su mi naravno *wow*, kao i dvorci, jednostavno prekrasno, ali ta mi se građevina baš nekako urezala u sjećanje, a knjige... Mislim, znaš mene i knjige.” Antonija se nasmijala pa odgovorila: „Da, u pravu si, na *fotografiji* je bila Atena ili Palada, a u desnoj ruci, kao što si mogla vidjeti, nosi božicu pobjede – Niku. Inače je to zgrada *Parlamenta*, a privukao te, naravno, antički izgled. Primijetila si da je Parlament građen po uzoru na antički hram i da ga krase tvoji najdraži korintski stupovi. Zato sam ti tu sliku i poslala. Znala sam da će ti se svidjeti.” „A knjige?” u riječ joj je upala Vita. „A knjige su slikane u Austrijskoj *nacionalnoj biblioteci*, nekadašnjoj carskoj knjižnici, koja se nalazi u krilu dvorca Hofburg. Unutra se čuva pravo blago – *inkunabule*, rijetki rukopisi, glazba... A unutrašnjost... Ma, prekrasno. Nego, što

ima novoga kod tebe?” Antonija je, ostavivši nakratko doživljaje iz Beča za kasnije, prepustila „*podij*” prijateljici.

„U usporedbi s tvojim divnim putovanjem, nema ničega posebno novoga. Pridružila sam se nekom ‘knjiškom klubu’ u našoj knjižnici. Čini se dosta zabavnim. Svaki mjesec imamo susrete na kojima *komentiramo* odabranu knjigu, *citiramo* najdraže dijelove i govorimo što nas se baš dojmilo. Katkad se baš razbukta neka rasprava, pa postanemo *filozofski klub*. Na kraju uvijek predlažemo nove knjige za čitanje u sljedećem mjesecu. U *principu* to *funkcionira* kao čitanje *lektire*, samo što je puno zabavnije i nije obvezno. Uvijek ti se dogovorimo da netko od nas napravi kolače, netko donese piće, a katkad slavimo i rođendane. Sve u svemu, jednom mjesečno sam ti na knjiškoj gozbi.” „Pa to je super”, uskočila je Antonija: „Znam da si htjela malo *motivacije* za čitanje ovih ‘običnih’ knjiga, da se odmoriš od svoje stručne *literature*. A taj klub zvuči odlično. Imaš li nešto zabavno za preporuku?” „O, naravno”, odmah je prihvatila Vita: „Nisi ni svjesna kakvu si sad ‘Pandorinu kutiju’ otvorila.” Prijateljice su se nasmijale, a Antonija doda: „Nemoj samo da se moram ostaviti svake nade sad.” Vita se još slađe od srca nasmijala: „Ne brini se, ne vodim te u Danteov Pakao, a pustit ću i nadu da odleti iz kutije. Nego, kad je već spominjemo, imaš baš knjigu pod tim nazivom, izašla je prije tri godine i mislim da je čak i prevedena na hrvatski. Nisam je još čitala, ali uz Pandoru čini mi se da je *antika* ponovno *moderna*.” Antonija se prvo namršti pa nakon kratkog promišljanja reče: „Kad malo bolje razmislim, da, mnogo *antike* u novom ruhu. Stalno sam viđala i još uvijek viđam naslove: *Ahilejeva pjesma*, *Tisuću lađa*, *Kirka*, *Penelopeja*, *Eros i Psiha*, nećakinja mi stalno spominje tog *Percy Jacksona*, a i neki film se nađe s antičkim motivima, npr. *Gladijator 2*, a vidim i da se sprema *Odiseja*...” „Da,” nastavi Vita: „iako, dalo bi se raspravljati o *kvaliteti* ili smo mi jednostavno samo odrasle na starim crtićima i stripovima Asteriksa i Obeliksa ili Alana Forda, a voljeli smo i *Troju*, pa smo sad prekritične prema novim *serijama* i filmovima.” „Ah, ne znam”, kroz sjetni uzdah odgovori Antonija: „Možda je tako. Iako, moram priznati da sam nedavno ponovno pogledala *seriju Rim*, može se naći na stranicama HBO-a jer je ove godine dvadeseta godišnjica izlaska *serije* i daleko mi je najbolja od svih. Ali, kako nas je učila *profesorica latinskog* – o ukusima se ne treba raspravljati.” „*De gustibus disputandum non est!*”, veselo je dopunila Vita svoju prijateljicu i nastavila: „No, da se vratim na preporuku. Sad kad znam da si gledala *Rim*, onda preporučam *trilogiju Prvi čovjek Rima* Colleen McCullough. Ona ti je puno poznatija po knjizi *Ptice umiru pjevajući*, koja je isto sjajna, ali ako želiš knjigu u tonu Rimske *Republike*, onda preporučam ovu.” „Odlično!”, odgovori Antonija: „Doneseš mi sljedeći put?” „Može”, veselo će Vita, sretna jer nekome može posuditi knjigu iz svoje voljene knjižnice: „Ionako ih je moguće pronaći samo u knjižnicama, a ja ih imam doma.

Dakle, svakako nam se bliži *advent*, tad se sigurno vidimo ponovno jer ja ipak idem na onu *konferenciju* pa nešto dogovorimo tad? Možemo pozvati i dečke pa otići na klizanje?” „To bi bilo sjajno!” odgovori Antonija otpivši veliki gutljaj kave.

Vita ponovno promijeni temu, sjetivši se da je njezina prijateljica htjela govoriti o doživljajima s putovanja, pa reče prijateljici: „No, da se vratimo na tvoje putovanje i ono poslije putovanja što si mi htjela pričati. Sad je ostalo malo ljudi u kafiću, pa možemo o *privatnijim temama*.” „Istina, da”, Antonija se primaknu bliže prijateljici pa započne: „Eh, slušaj...”.

Današnja kavica osim brojnih latinizama i grecizama sadrži brojne *aluzije* (lat. *allūsio*, -ōnis, f. – igranje; od lat. *allūdo*, 3., -lūsi, -lūsum – igrati se) na *mitove* (grč. μῦθος, ó – priča, riječ), poput Pandorine kutije i onih koje kriju nazivi knjiga, filmova i *serija* (lat. *sēries*, f. – red, vrsta, povorka; od glagola *sēro*, 3., /*seruil*, *sertum* – nizati, vezati, slagati: Trojanski rat, mit o Amoru i Psihi, Odisejevo putovanje...). Te su nove knjige prijateljice dovele do zaključka da je *antika*, čini se, ponovno *moderna* (n. lat.¹ *mōdernus*, 3 – skorašnji, suvremen). Osim toga, u tekstu su spomenuta božanstva, posebice Atena, božica mudrosti, i Nika, božica pobjede, koje krasi fontanu pred ulazom u austrijski *parlament* (sr. lat. *parlamentum*, -i, n. – skupština, zbor), a knjiga za tinejdžere *Percy Jackson* u *serijalima* (n. lat. *serialis*, -e, v. *sēries*) donosi priče o brojnim božanstvima. No, pozornost privlači i serija *Rim*, koja s *trilogijom* (grč. τριλογία, ἡ – trilogija, skupina od tri tragedije) *Prvi čovjek Rima* donosi brojne zaplete kasne *Republike* (lat. *rēs pūblica* – javna stvar; od *res*, *rei*, f. – stvar, zгода, prilika i *publicus*, 3 – javan). Među njima svoje su mjesto pronašle i dvije poslovice, jedna u nazivu kafića *Carpe diem* u centru (lat. *centrum*, -i, n. – središte; od grč. κέντρον, τό) grada što u prijevodu znači: „Zgrabi/Iskoristi dan”, a druga je poznata poslovice koja često zatvara *estetičke* (grč. αἰσθητικής, οὐ, ó, – onaj koji osjeća, zapaža; od αἰσθησις, εως, ἡ – osjet) rasprave: *De gustibus disputandum non est* ili „O ukusima se ne treba raspravljati”.

Latinizmi i grecizmi koji se skrivaju u dojmovima s putovanja jesu dakako *agencija* (sr. lat. *agentia*, -ae, f. – agencija, djelovanje; od lat. *āgo*, 3., *ēgi*, *actum* – činiti, raditi, djelovati), koja slaže *itinerar* (lat. *itīnērārīum*, -i, n. – plan putovanja; od lat. *iter*, *itīnēris*, n. – hod, put, putovanje) ili *program* (lat. *prōgramma*, -ātis, n. – proglas, objava, od grč. πρόγραμμα, ατος, τό – proglas, objava, redoslijed dana/događaja), a u njemu se često nalazi obilazak različitih *muzeja* (lat. *mūsēum*, -ī, n. – mjesto posvećeno *muzama* (lat. *Mūsa*, -ae, f. – muza,² grč. Μοῦσα, ης, ἡ

¹ Neki latinizmi u tekstu potječu iz srednjovjekovnog ili novovjekovnog latinskog, pa će se takve riječi u tekstu označiti skraćenicama „sr. lat.” za srednjovjekovni, odnosno „n. lat.” za novovjekovni latinski.

² U antičkoj mitologiji muze su bile zaštitnice umjetnosti i pokroviteljice pjesnika. Stoga se u antičkoj književnosti, posebno u epu, odmah na samom početku nalazi *invokacija* (lat. *invōco*, 1. – zazivati, zazvati) u kojoj pjesnik zaziva muze da mu priteknu u pomoć pri pisanju tako značajnih tema. Broj se muza prvobitno mijenjao, ali se naposljetku ustalio na devet, prema Hesiodovoj *Teogoniji*: Euterpa je bila zadužena za glazbu, Talija pokroviteljica komedije, Kaliopa je muza epske poezije

od grč. μουσεῖον, ου, τό – hram ili sjedište muza), a u njima se, između ostalog, mogu promatrati razne *skulpture* (lat. *sculptūra*, -ae, f. – skulptura, od lat. *sculpo*, 3., -psi, -ptum – oblikovati, rezbariti). Pritom se mogu posjetiti i druge važne građevine, poput Austrijske *nacionalne* (lat. *nātio*, -ōnis, f. – rod; od lat. *nascor*, 3. *nātus sum* – roditi se) *biblioteke* (grč. βιβλιοθήκη, ἡ – knjižnica, od grč. βίβλος, ἡ – papirus; knjiga i grč. θήκη, ἡ – kovčeg) u kojoj se, između ostalog blaga, čuvaju *inkunabule* (lat. *incūnābūla*, -ōrum, n. – pelene, kolijevka; začetak, izvor) jer, osim ljudi, *arhitektura* (lat. *architectūra*, -ae, f. – graditeljstvo; grč. ἀρχιτεκτονία, ἡ, – graditeljstvo, konstrukcija) svjedoči o duhu nekoga grada, pa ne čudi da je Antonija prijestolnicu negdašnje *Monarhije* (lat. *mōnarchia*, -ae, f. – monarhija, vladavina jednog; grč. μοναρχία, ἡ, – monarhija) nazvala *magičnom* (od lat. *magus*, -i, m. – vrač, mag; od grč. μάγος, ου, ὁ – mag, vrač). Njezin je duh pokušala *fotografijama* (grč. φῶς, φωτός, τό – svjetlo i γράφω – crtati) pohraniti u *galeriju* (sr. lat. *galeria*, -ae, f. – galerija; možda dolazi od oznake za crkveni trijem) svojega *mobitela* (složenica koja nastaje spajanjem riječi *mobilni telefon*; od lat. *mōbilis*, -e, – pokretan i grč. τῆλε – daleko i φωνή, ἡ – glas), dok se na ugodnoj *temperaturi* (*tempērātūra*, -ae, f. – temperatura, odgovarajuća mjera, od lat. *tempĕro*, 1. – svesti na pravu mjeru) šetala, upijajući *vitamin D* (od lat. *vita*, -ae, f. – život i amini, kemijski spojevi koji se ne nalaze u svim vitaminima, ali su zadržani u nazivu).

S druge strane, nakon što Antonija prepusti *podij* (lat. *pōdium*, -ii, n. – uzvišeno mjesto, pozornica) prijateljici, Vita nas zadržava u umjetnosti, ali ističe pojmove važne za književnost. Tako se u njezinim pričama o knjižskom klubu pronalaze latinizmi poput *literature* (lat. *littĕra*, -ae, f. – slovo; pl. književnost), *lektire* (*lēgo*, 3., *lēgi*, *lectum* – čitati) o čijoj se *kvaliteti* (lat. *quālitas*, -ātis, f. – kvaliteta) raspravlja, *komentira* (*commentor*, 1., -ātus sum – objasniti, promisliti) i čiji se najzanimljiviji dijelovi *citiraju* (*cito*, 1. – zvati, pozvati). Stoga ne čudi da njihove rasprave često završe u *filozofiji* (grč. φιλοσοφία, ἡ – ljubav prema mudrosti; od grč. φίλος, η, ον – voljen, drag; σοφία, ἡ – mudrost).

Naposljetku, ostaje nam istaknuti još samo nekoliko latinizama kojima se svakodnevno koristimo: *profesorica* (lat. *prōfessor*, -ōris, m. – učitelj, od lat. *prōfītĕor*, 2., -fessus sum – objaviti, obznaniti, predavati), *konferencija* (sr. lat. *conferentia*, -ae, f. – vijećanje, od lat. *cōnferō*, -ferre, -tulī, *collatum* – skupiti, usporediti), *super* (lat. *sūper*, adv. – iznad) i *princip* (lat. *princīpium*, -ii, n. – početak). A ako se kao naše prijateljice dogovarate za klizanje, onda je najbolje vrijeme za to *definitivno* (lat. *dēfīnītīvĕ* – konačno, jasno od lat. *dēfīnĭo*, 4. – odrediti, objasniti) *advent* (*advĕnio*, 4., -vĕni, -ventum – doći, dolaziti; otud i hrvatski naziv „došašće”).

i glavna među muzama; Klio zaštitnica povijesti; Melpomena zaštitnica tragedije; Uranija potiče astronomiju; Polihimnija je pokroviteljica himničkoga pjesništva i pjesništva uopće, a plesačica Terpsihora poznata je po plesnome pokretu. Sjedište im je bilo na gori Parnas, a njihov je zaštitnik bio Apolon, koji je uz sve titule bio i zaštitnik umjetnosti.

U dosadašnjim smo kavicama s klasičnim jezicima vidjeli različite načine učenja vokabulara koji se svakako mogu primijeniti i pri učenju novih riječi kojima se svakodnevno koristimo, a potječu iz klasičnih jezika. Međutim, danas ćemo istaknuti igru *Alias*, koja u samom nazivu krije latinizam jer dolazi od latinske riječi *alius*, -a, -ud – drugi. Upravo se u tome krije i tajna naše igre jer se riječi moraju objasniti na drugačiji način, koristeći se objašnjenjima koja u sebi ne kriju korijen tražene riječi. Budući da naši latinizmi i grecizmi imaju isti korijen kao u izvornim jezicima, onda se igrači trebaju dosjetiti drugih, sličnih značenja kako bi doveli svojeg *para* do točnog rješenja. Drugim riječima, ne bi trebali riječ *professor*, -oris, m. objašnjavati latinizmom profesor ili bilo kojom drugom riječi koja sadrži isti korijen, nego opisno: „osoba koja podučava učenike”.

Što se tiče same igre, ona se igra u parovima tako da svatko za sebe skuplja bodove, a cilj je u određenom vremenu odgonetnuti što više riječi. Međutim, ako ćemo pratiti pravila originalne igre, onda bismo trebali imati više igrača, parova koji se međusobno natječu tako da si svaki par naizmjenice u određenom vremenu (npr. dvije minute) objašnjava riječi. Igra se može igrati i na ploči poput ove koju donosimo u nastavku, slijedeći pravila i služeći se karticama, čiji primjer također vidimo u nastavku teksta. *Alias* se može proširiti karticama sa svih dosadašnjih kavica ili pak ispuniti potrebnim vokabularom. U svakom slučaju, par koji prvi dođe do kraja i prođe kroz slavluk, pobjednik je, znalac našeg vokabulara s *Kavice* i zaslužuje barem čokoladu i, u rimskom duhu, lovorov vijenac!

Matea Tunjić

VERBA GRAECA

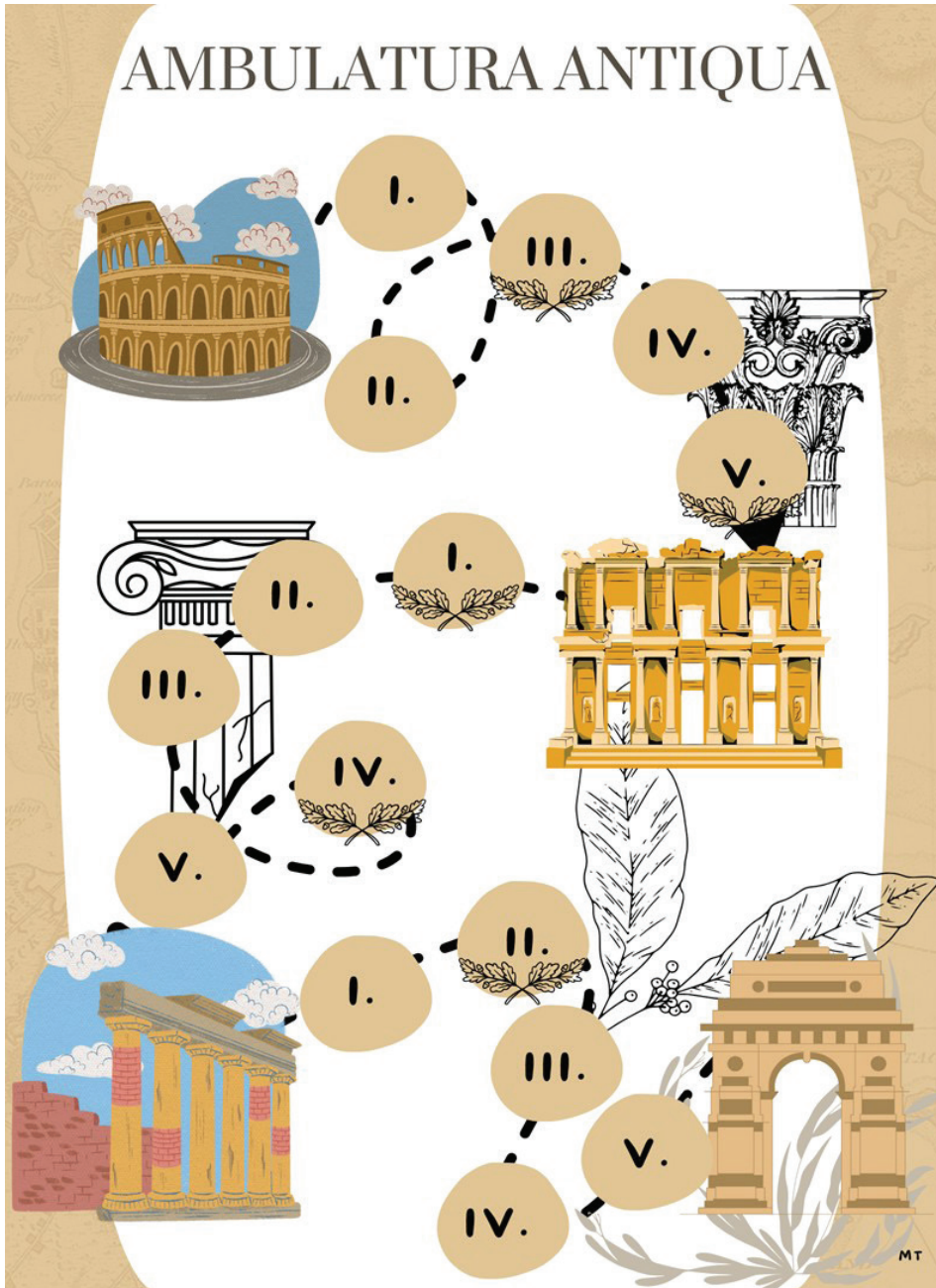
- I. φωνή, -ής, ή
- II. φιλοσοφία, -ας, ή
- III. γράφω
- IV. βίβλος, -ου, ή
- V. φῶς, φωτός, τό

VERBA LATINA

- I. conferentia, -ae, f.
- II. littera, -ae, f.
- III. architectura, -ae, f.
- IV. museum, -i, n.
- V. natio, -onis, f.

REGULAE

1. Igra se sastoji od figura, ploče i kartica s riječima na grčkom ili latinskom jeziku.
2. Igra se u parovima. Svaki par ima dvije minute za objašnjavanje riječi s kartice. Tko prvi dođe do cilja pobjednik je.
3. Objašnjavaju se riječi pod brojem polja na kojemu se figurica nalazi,
4. Polja koja imaju vijenac označavaju prelazak na kartice s grčkim riječima
5. Ostala pravila po želji...

